

delicet ecclesiam sancti Lamberti, nec non ad nihilum deducere per tantum, quod vidistis, incendium, machinatus est.

§ II. Anno ab Incarnatione Domini 1188, iv Kal. Maii, quo die S. Lamberti celebratur translatio, ad primam scilicet subsequente noctis vigiliam ignis a domo prorumpens cujusdam canonici, circumpositas domos, dein claustrum claustralesque officinas repente corripuit et absumpsit; nimiumque demonica exagitatione invalescentes flammæ tuo, sancte Lamberte, monasterio incubuere, et tecta quamvis convestita diligentissime plumbo, ambasque turres, nec non et palatium vetus cum Ecclesia sanctarum virginum, nonnullisque circum mansionibus ingenti conflagratione rinaque dejecere.

Heu quis non dolere, quis a gemitu et lacrymis abstinere potuit super tua eversione, o domus excellentis fabricæ! o nobilis atque illustris ecclesiæ clero, institutionibus, multisque insignibus gloriosa! Ecce divino qualiter percussa es judicio! ecce sonoritatis atque dulcedinis unicæ in terram campanæ decedentes confractæ sunt! marmora pavimenti spectabilia nullis jam esse usibus apta æsimantur; augustæ operositatis corona, quæ pendebat in medio, dum tumultuarie et raptim deponitur, imo et dejicitur, plurimum dissipata est; lectionarium auro et gemmis insigniter fabricatum pretiosis, exportatum est quidem, sed de ipsis sunt geminis perditæ præstantiores.

Denique quid memorem altare sanctæ Trinitatis,

A aliaque sanctorum altaria fuisse demolita incendioque violata? Adeo tunc invaluit Satan, adeo tunc invectus est in sanctuarium Dei nebulo iste gehennalis, ille osor sanctitatis. Principale tamen altare, quod est sanctæ Dei Genitricis, mansit intemeratum. Non enim potuit temerare flamma, quod tanta voluit conservare patrona. Nonne et ipsa suam mirabiliter conservavit ecclesiam parochialem. Instar Chaldaicæ fornacis, in quam olim tres pueros conjecerat tyrannus, horrenda [undique exundabant incendia, ex illa tamen ecclesia quasi refugientibus et torpentibus flammis.

§ III. At vero tua, beate Petre, domus intacta perstitit et illæsa; tua, o apostole, decentis structuræ basilica eodem incendio cum ecclesia parochiali sanctorum Clementis et Trudonis combusta est. Claustrum quoque cum officinis claustralibus ignis vorax absumpsit. Proh dolor! Propter peccata inhabitantium sic interdum sancta Dei disperduntur habitacula; propter indisciplinatorum offensas sic interdum divina destituuntur sanctuaria.

Sed tu, o piissima virgo Maria, tu exorabilis misericordiæ mater, vosque magnifici patroni, Petre et Lamberte, vos, inquam, piissimi pastores, a vestris gregibus omnes Satanæ incursiones propellite, et domos vestras, id est ecclesias vestris dicatar meritis, orate, ut ille Dominus, ille sanctus reformet in melius, et protegat in æternum, cujus domum, ut ait Psalmista, *debet sanctitudo in longitudinem dierum* (Psal. xcii). Amen.

REINERI MONACHI LACRYMARUM LIBELLI TRES.

(D. Bern. Pezrus, *ibid.* col. 211, ex ms. S. Laur. Leod.)

LIBELLUS PRIMUS.

CAPUT PRIMUM.

Sunt justi atque sapientes, ait Ecclesiastes, et operarum in manu Dei, et tamen nescit homo utrum amore an odio dignus sit; sed omnia in futurum servantur incerta (Eccle. ix). Propterea, o philochriste, qui, exemplo prædicabilis Magdalenæ plagas manuum, lateris, et pedum Jesu Nazareni crucifixi toties lacrymis lavisti, capillis tersisti, et quasi de alabastro spiritus contribulati profusum superinunxisti odoriferum nardi liquorem: propterea, inquam, o amator Christi, cum quo mihi familiariter frequens de hujusmodi sermo est, *timor et tremor venerunt super me et contexerunt me tenebræ* (Psal.

C LIV). Ignoro etenim quando vel quomodo moriturus sim, licet noverim omnino me moriturum,

Nec sine lacrymis et dolore magno atque gemitu recordari aut dicere possum, quod quidam e fratribus nostris aliquoties inopina et subita sunt a nobis morte subtracti; et domestici quam extranei casus visi quam auditi nos debeant terrores penetrabilius admonere. Probabiliter quidem scriptum est: *Justus qua morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit* (Sap. iv); tamen præoccupare faciem Domini in confessione et poenitentia, oleo ungi sancto, eucharistia participari ut piissimum, sic et tutissimum est. Quis vero animæ, quis edicat corporis

morbos? Innumeris miser homo subjacet passionum calamitatibus. Vana sunt autem et transitoria, quæcunque arident sæculi hujus prospera. *Melius est ergo, ut defluit idem Ecclesiæ es, ire ad domum luctus quam ad domum convivii: in ea enim finis cunctorum admonetur hominum, et vivens cogitat, quid futurus sit (Eccl. vii).* Cogitatio fructuosa; quoniam, ut sapiens dicit alius: *In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, et in æternum non peccabis (Eccl. vii).* Jugiter enim attendere, quod moriturus sis, præscribere, ad quæ sit futurus tibi sermo reddendæ rationis, multum retrahit a peccatis. Sed quia in Evangelio ait Dominus: *Sine me nihil potestis facere (Joan. xv).* Et Apostolus: *Neque volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei (Rom. ix).* quidquid cogitamus, quidquid loquimur, quidquid agimus boni, divinæ potissimum est gratiæ imputandum.

Denique fidelis quidam ejusdem Apostoli me sæpius dicto compungere solebat: *Ipsi in nobismet ipsis responsum mortis habuimus, ut non simus fidentes in nobis, sed in Deo, qui suscitavit mortuos (II Cor. i),* quia memoraret, dum se aliquoties, dum aut orationi vacaret, aut contemplationi, tantum animi stuporem totiusque subito pertulisse corporis rigorem ut sibi agoniam adesse mortis crederet. Urgebat interim chaos terrificum utpote contra quem terrores Domini militarent. Etenim ad tremendum Dei judicium tam inopinate, tam improvise rapti exspectatio terribilis adeo est, ut mentem hominis, nedum linguam excedat. Hinc culparum congeries, inde maligni spiritus accusatores; tum vero judicis examen et sententia jam versabantur ante oculos. Tribulationem igitur suam lacrymatu indicibili ante Deum pronuntiabat, effundendo scilicet inam beati Job orationem: *Dimitte me, Domine, ut plangam saululum dolorem meum, antequam vadam et non revertar, ad terram tenebrosam et operam mortis caligine, terram miseriam et tenebrarum, ubi umbra mortis et nullus ordo, et sempiternus horror inhabitat (Job x).* Nec non illud Psalmistæ: *Remitte mihi, ut refrigerer, priusquam abeam, et amplius non ero (Psal. xxxviii).* Non deerat tamen spes illi misericordiæ sub tali angustia. Quippe dum post aliquantum anima rursus membris omnibus quasi refunderet, sed insolita concussione et fremore.

Quid autem verear fateri, quod e fratribus nostris uno jam propinquante morti, cum quadam Dominica inter Matutinorum vigilias somni gravedine pressus, super lectulum ipse parumper requiescere vellem, tam vehementer dæmonum in me turba irruit, ut ad ecclesiam tremebundus refugerem? At vero paululum post reprehendere meipsum cœpi et confundi, quod tam modicæ fidei essem, ut a facie potestatis phantasticæ ita deterrerer. Igitur quasi priorem fugam seu diffidentiam emendaturus ad lectulum reversus sum dicendo: *Dominus illuminatio mea et salus mea, quem timebo (Psal. xxvi)?* etc., crucisque signaculo me circumjecto sollicitè communi.

Vix irrepere somnus cœperat, et ecce cohors illa implacabilis graviore admodum quàm prius violentia incurrit, feralibusque telis comminans et horrende infestans adeo quoque invaluit, ut detractum lectulo me in aerem veluti abripiendum levaret, nomen et auxilium inclamans Spiritus sancti, et a peste tanta me excutiens, ad ecclesiæ asylum utique pugnator invalidus atque somnolentus refuga denuo refugi. Nec miseræ menti ac imperfectæ defuit horror, dum se ingererent larvæ nebulosissimique vultus illi, quos aspexeram.

Siquidem et anteriori quodam acciderat mihi diluculo, ut psalmodiæ intentus, dum super claustrum me reclinassem intercolumnia, immanem ursum a domo infirmorum strepitu exire grandi viderem. Erat horribili aspectu et torvo nimis, flammantibusque oculis. Nec mihi parum incusserat horroris, dum eontra transiret, nisi salvificum exclamasset Spiritus sancti nomen et crucis objecissem signaculum, ad quod sicut deficit fumus, defecit et evanuit. Verum citius ego abscedens loco, ut quolibet meditato alio turbatum tranquillare pectus valuissem, talibus meipsum versiculis occupabam:

Quanta mihi faciant crebro certamine pestes
Dæmonicæ mala, non leviter deprimere possim,
Instant igne, minis, horroribus atque flagellis,
Concutiunt somnos carpuntque truci velut unguo.
Quam gravis illorum vis est, quam dira potestas!
Innumeros solus, et vincere quis queat hostes?

Spiritus obsistat sanctus, miserum tueatur;
Infirmosque suos firmet charismate sensus.
Tanto tutore nil sunt phantastica quæque.
Hic bene tranquillat, scelereum quod grex male turbat.
Felix, quem nutus, quem gratia diligit ejus,
Sensibus et corde clarescit jugiter ille!

CAPUT II.

Nilominus autem occurrit memoriæ, duos ex fratribus nostris infirmatos graviter fuisse. Alter eorum per hebdomadam fere cibi ac potus perditio appetitu, etiam levamen perdiderat moriendi tantæ febre quam jejuniis exsiccatus. Nocte igitur una, cum pervigil jaceret, subito vidit dæmonem fuliginis atque tetricis horrendum lineamentis inter suum et alterius fratris lectulum constitisse. In eodem quippe diversorio uterque altrinsecus decubebat. Ad utrumque vicissim dæmon explorantis more gestibusque intendit. Et conversus ad eum, qui vigilabat: « Tu quidem, ait, nunc evades; alter vero ille conferet nobiscum jamjam moriturus: », quod et accidit. Nam evestigio frater aggravatus et ab ipso est diversorio exportatus. Porro qui remanserat infirmus, tantos in aere clamores eo decedente audivit, ut innumerum concursare tumultuarique vulgus crederet. Evocavit proinde dormientem coram se puerum, et: « Audisne, inquit, tantum circa nos clamores? — Non penitus, ait; sed strepitu eodem tumultuosius necrescente identidem illum excitavit. Ad fenestram cellæ puer accessit,

oculos diligenter circumtulit et auscultavit, et « Ne- que nunc, inquit, audio vel video aliquid. » Verum- tamen infirmus horrore quodam ac tremore ange- batur, recogitans quantos dæmonum incursum, quanta perferant impedimenta e corporibus mi- grantes animæ. Siquidem dum ipse Christus Domi- nus, instante suâ passione, dixerit : *Venit enim princeps mundi hujus et in me non habet quidquam* (Joan. xiv); nec non tam mirabilis gratiæ et meriti beatus evangelista Joannes visitatus a Deo et invi- tatus ad convivium Dei precatus sit : *Domine, prin- ceptis tenebrarum non occurrat mihi, nec veniat mihi pes superbiæ* (Psal. xxxv), et *manus estraneæ non contingat me*, quid æstimandum est, draco ille ma- gnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus et Satanas, qualis, quam importunus ad alios cum suo potentatu veniat?

His itaque ac similibus multis nimium pavens, ni- mium contritus animo, matutinali similiter quodam crepusculo me somno permiseram, [cum repente visum mihi est, quod essem ante altare sancti Be- nedicti in nostro situm monasterio. Ibi quemdam mihi familiarem suppliciter humi prostratum et orantem reperi. Ante aliquot dies vita ipse exces- serat : qui primo cum fuisset canonicus et decanus in suburbio nostræ Urbis, ad sanctum scilicet Bar- tholomæum, relinquens omnia et sequens Christum, quatenus promissum a Christo centuplum mereretur accipere et vitam æternam possidere, factus est apud nos monachus, quantumque institerit divinæ C servituti, vigilias, orationes, altaris mysteria fre- quentando, novimus, nisi upupa quævis tenebrarum assecta et luti, aquilam puro aere assuetam, cla- roque figentem oculos in sole, sordium et cæcitatibus arguere velit. Quinimo discipulus Christi quotidie bajulans crucem suam castigabat corpus suum et in servitutem redigebat, dum summopere disciplinis illud addiceret, nudo quiesceret pavimento, vel sub- strata villi mattula, et vice pulvilli posito ad caput lapide, qui suppositum plane capiti Jacob in Bethel lapidem nobis representabat, præsertim cum Jor- danici Baptistæ arduus imitator pilis camelorum contexta continuè ad carnem toga vestiretur. In triduum plerumque aut in hebdomadam tenebat je- junium, quandoquidem et per totam aliquando D Quadragesimam omni potu abstinerit, tanta par- cimonie prærogativa Moysi et Eliæ similandus, nisi quod et cibo per quadraginta iidem dies illi absti- nuerunt, suo jejunio jejunaturi quadragesimam Christi præconantes. A vino et carnibus sese peni- tus relegarat, ut de filiis Rechab putares abstinentis- simis unum, et quemcumque sibi victum subtraxis- set, egenibus et infirmis aut per seipsum, aut per alios conferebat, procul dubio credens benigno se Jesu fecisse quod uni ex minimis ejus fecisset. De- nique velut ad quamdam Sileo natatoriam interno- rum sordes oculorum luteosque actus per confes- sionem ac si cum cæco lavaturi evangelico curre- bamus, et juxta quod legitur : *Qui suscipit animas,*

A sapiens est (Prov. xi), paterne nos suscipiebat, exemploque Samaritanus discretus vinum et oleum infundere, plus valebat prodesse infirmis mentibus quam ille quondam Hyppocras ægrotis corporibus.

Revelabam itaque per eum Domino viam meam, et agricolæ bono passim extirpandum dabam, quidquid conscientiam pungere, quidquid urere, seu lacerare animum posset sedulo Salomonis atten- dens illi proverbio : *Per agrum pigri hominis transivi et per vineam viri stulti, et ecce totum re- plexerant urticæ, operuerant superficiem ejus spinæ, et maceria lapidum destructa erat* (Prov. xxiv). Migraturus laboravit per aliquot dies infirmitate, sed, aspirante aura supernæ miserationis, justus de angustia liberatus est ac de camino laborum hujus sæculi eductus in refrigerium æternæ pausa- tionis.

Ipse igitur cum apparuisset mihi, quemadmo- dum supra retuli, quia phantasmatis me quiddam inquietaverat dormientem, accessi pro consuetu- dine, ut ei confiterer rememorans illud beati Job : *Militia est vita hominis super terram* (Job vii), qui scilicet neque cum vigilat, neque cum dormit, a certaminibus tentationum prævalet tutus esse aut liber. Absolutionem proinde fecit, benedictionem dedit, hos mihi versiculos consolanter ingo- rens :

*Pectus habe castum nec erit phantasma nocivum
Vis flammæ nulla, si tolluntur sibi ligna.*

Equidem volebat intelligi, quod veluti sopitor ignis, si fomes desit lignorum, sic tentatio enerva- tur facile, si consensu careat mentis et delectatione Præterea cum lacrymosis quærerem prorsus suspi- riis post mortem qualia sortitus sit, tremendum Christi tribunal quale habuerit ? « Occupatus sum, » inquit, « pro pœnitentiâ. Namque indictum est mihi, quatenus sancta circumeam loca, sanctorum me patrocinii commendem. »

CAPUT III.

Salubris pœnitentiâ, felix purgatorium, quod nullus asperet horror dæmonum aut incursum, sed perpetuæ jam salutis spes purgandum relevet, cui neque desit lux, neque visitatio interdum angelical Anima porro nimis misera, quæ dæmonicam in po- testatem devenit, quia quandiu tam diris addicta est exactoribus, habere nullius refrigerii, nullius boni spem potest, quin potius die ac nocte ab Inquietis in- quietatur, donec remissione divina pœnitentiæ sub- datur remissiori, requiem habitura quandoque justo- rum. Quod et cuidam fratri ostensum est, qui, dum inter vigilias matutinales altiore quodam loco staret, elevatisque ad orientem oculis medicaretur cum corde suo et intentius oraret, audivit tumultum per aerem magnum, sancti Spiritus invocatione et sanctæ crucis se signaculo præmunivit et attendens vidit, quod malignorum innumerabilis turba spiri- tum tetra nimis et succensâ multitudinem minis atque intolerabilibus exagitaret tormentis. Ex quibus una, cujusdam scilicet fratris nuper defuncti, heu!

quam anxia, heu! quam lugubris ad prædictum A fratrem decurrit, ut aperte posset intelligi quod sibi peteret succurri. Sed horrendo fragore ac strepitu cum imminerent tartarei executores, visa est transcurrere ad proximum sanctæ Dei Genitricis oratorium, fositan ibi aliquod habitura patrocini-um, eo quod idem frater, dum adhuc esset nobiscum, Dominæ tam speciali se exhibuerit devotum. O quanta est distantia inter cælum et infernum! O quam magnum chaos firmatum est inter illos lucis et illos tenebrarum! Videre et audire cælestia summæ dulcedinis ac refectionis est, infernalium summæ amaritudinis ac defectionis. Quocirca horribiliter qui hoc videbat vel audiebat extremuit, loco se amovit, et justitiam Dei animæ fratris per multum temporis fraterna compassione fieri orabat propitiabilem.

Unde vigilia quadam matutina, cum sederet in ecclesia remotus, per quemdam excessum mentis denuo vidit ipsum fratrem inter quosdam fratres defunctos alternatim psallentes: *Qui habitat in adjutorio Altissimi, in protectione Dei cæli commorabitur* (Psal. xc), et cætera usque ad finem psalmi, quorum itidem modus pœnitentiæ esset sanctorum circuire memorias. Et cum ab illo quæreret quomodo tunc se haberet: « Fueram, » inquit, « traditus cum aliis quibusdam cruentissimæ dæmonum potestati, qui nos sine ulla intermissione tormentabant indicibiliter. Ab his mater misericordiæ suæ me patrocini'o et interventu eripuit. »

Hæc ego utique non quasi frivola vel phantastica, sed quasi seria et vera compunctionis et correctionis communitoria scribo, maxime cum ipsa eadem mater misericordiæ præscripto fratri per se dignata sit apparere in lectulo residenti atque lacrymis et orationibus fatigato. Nec dormiebat, sed clausos corporis dum teneret oculos, aperti sunt ei miro quodam modo animæ oculi, et illud singulare angelici oris Ave angelorum et hominum dominæ, qua interior posset homo, reverentia protendens: Ave, inquit, Maria, gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. Quod cum nutu benignissimæ faciei acceptasset, innuit ei ut attenderet ad illum qui astabat. Nam suus ille captivus, ille suus, o utinam liberatus! nimia captivitatis inclementia maceratus astabat. Attendit frater ad fratrem, et: Quomodo, ait, o amice! nunc agitur tecum? Allacrymans ille et ingemiscens: Heu, heu! quam horrendum est, inquit, incidere in manus Dei viventis! In has pro meis damnabiliter culpis incideram, nisi tantæ hujus miseratricis, tantæ hujus liberatricis me miseratio, me auctoritas liberasset.

Igitur cum nec sensus, nec linguæ angelorum et hominum tantæ Virginis, tantæ matris gratiam, dignitatem, gloriam comprehendere possint aut effari, ego infimus, ego iners terræ pulvisculus, quæ laudis munia dependam? Solus ille qui mensus est pugillo aquas, et cælos palmo ponderavit, qui ap-

pendit tribus digitis molem terræ et libravit in pondere montes et colles in statera; solus, inquam, ille ponderator spirituum tam angelicorum quam humanorum, qui suarum fluentia gratiarum in singulos derivat et dividit sanctos, prout vult, ad plenum novit, quantum de sua plenitudine in Mariam mensus sit, ponderaverit, appenderit. Tamen os meum aperiens et attrahens spiritum exclamo corporis et animæ totis affectibus: « Heu, quantis nos obligaverunt malis Adam et Eva! O quanta recuperaverunt bona Christus et Maria! » Sed ad me miserum jam revertar. Postquam a me quem videbam, cui colloquebar, senior recessit, a somno etiam dimissus sum, maque perfusus lacrymis totoque tremulum corpore inveni. In amaritudinibus ergo morabatur mentis meæ oculus, et erant mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte. Siquidem mihi proponebam unde et quis essem, ad quid post paululum deventurus, cui miseræ redditurus vitæ rationem? Molestias infirmitatum, agonias in mortem fratrum, qui me coramposito quamplures decesserunt, recolbam, lacrymasque addebam lacrymis, novas veteribus, illis videlicet quas in recenti funere quorundam amarissime fudi. Cani capitibus, candentes virtutibus senes, cani sensibus, florentes moribus juvenes recurrerant ad mentem, quibus, dum nostræ vinea floreret Ecclesiæ, latius bonæ opinionis odorem dabat. Tales dum super custodiam suam starent, Decalogi præcepta servando et misericordiæ sex operibus se acclinando; tales, inquam, dum super custodiam Domini starent totis noctibus tam in se quam in aliis vitia resecano, et adversus principes et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiae in cælestibus collictando, illi non injuria sunt conferendi, de quibus in Canticis canticorum dicitur: *En lectulum Salomonis sexaginta sortes ambiunt ex fortissimis Israel, omnes tenentes gladios et ad bella doctissimi. Uniuscujusque ensis super femur suum propter timores nocturnos* (Cant. iii); quorum hic per singulos annotare personas et nomina exprimere fuisset quidem dulce mihi et gratum. Sed tamen supersedi, quando quidem spero ea esse scripta in libro vitæ, illo, scilicet digito Dei, quo scriptæ sunt tabulæ testamenti, ut sint hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi. Subnectam deinde quid luctus, quid lacrymarum fuerit non leve aliquando mihi incitamentum. Nam, secundum quod ait beatus Job, *Si dixero: Consolabitur me lectulus meus, et relevabor loquens mecum in stratu meo, terrebis me per somnia, et per visiones horrore concuties* (Job vii); mihi quoque accidit.

CAPUT IV.

Videbam me per somnium in quadam insula esse, quam mare rapidum nimis et atris horribile et turbulentum aquis circumdabat. Limes angustus valde per medium porrectus erat usque ad aliam procul tertiam, quæ ad orientem posita et omni amœnitate

vernans habebat regiam miræ et incomparabilis structure et tantæ claritatis ac beatitudinis, ut oculum representaret propheticum: *Oculus non vidit, Deus, absque te, quæ præparasti expectantibus te (Isa. lxiv)*. In ejus porta litteris superscriptum aureis legebatur: *Beati qui habitant in domo tua, Domine! In sæcula sæcularum laudabunt te (Psal. lxxxiii)*. Vox enim laudisonæ exultationis atque gratiarum actionis perpetuo illic audiebatur. Nimio æstunam desiderio illic transeundi; sed verebar illius super aquas altius eminentis difficilem et angustum usquequaque tractum, ne, si temerarie hoc attentassem, cum nulla deduceret aut sustentaret justitia, nutante gressu deciderem, tamque pavendæ liatu perirem voriginis.

Flebam igitur multum, eoque amplius quod videbam transire quosdam non facile tantum, sed etiam cum grandi fiducia. Super arenam ergo concidi, et flebam, ut duxi, fletu magno. Suum quippe et anima fletum habet sive luctum, ut familiare est lugentibus, de quibus dictum est: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur (Matth. v)*. Et Apostolus: *Spiritus, inquit, orat pro nobis gemitibus inenarrabilibus (Rom. viii)*, id est orare nos facit. Itaque successit aliquantulum et consolationis. Annue, Jesu Christe, vigil sancte, qui non dormis, neque dormitas, qui custodis Israel, annue, inquam, custos, qui de nocte, quatenus quod per somnium in ænigmate vidi, re effectumque consequar, quo videlicet transire merear in locum tabernaculi admirabilis usque ad domum Dei.

Aspiciebam quippe in visu noctis in ecclesiam me nostram deduci ante majus altare, et a quibusdam summæ auctoritatis ac reverentiæ personis, quibus contradicere nil auderem, ad peregrinandum destinari. Quam laboriosa peregrinatio! Angusta est enim via, quæ ducit ad vitam. Ad domum Dei contendere præcipiebar. Exivique lacrymosus et pavidus nimis, utpote qui nescirem utrum pervenire possem, et, si pervenirem, ne forte ut fatuis virginibus mihi janua clauderetur, repulsoque diceretur: *Amen dico tibi, nescio te (Matth. xxv)*.

Ibam igitur demisso vultu laboremque psalmodia temperans sanctæ crucis me sæpius confortabam signaculo. Habebam, ut mihi videbatur, peram de collo suspensam, et nescio quid intus viatici, et quem tenebam baculo innitebar. Nudis siquidem stabam pedibus, quoniam iter illud suspectum spinis erat et scrupulis, et utroque ex latere obsessum silvis horrentibus. Heu, quot impetus in me fecerunt, heu, quantis me terroribus affecerunt latrunculi de latebris exsistentes! Atque procul dubio abrupissent, nisi angelicæ venustatis quidam juvenis Christum inelamanti suffragia tulisset, quem interdum quidem me comitari sentiebam, nec tamen videbam, nisi cum necessitas interpellasset. Fundebatur desuper lumen, quali semiplena luna cæcæ aspargere noctis tenebras solet. Jam pene lugubris tunc anhelus viator defeceram, cum ecce aspexi a

A longe domum mirabilem, aspexi templum, quale non artifex homo, sed Deus exstruere solus potest, pronusque in faciem adoravi salutans et confitens, quia peregrinus vere et hospes sim super terram. Deinde cum appropinquassem, audivi quosdam clarissime concinentes: *Fidelis sermo et omni acceptione dignus, quia Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, etc. (II Tim. i)*, d. l. c. s et compunctivæ illius antiphonæ. Tum ten pli patere januam videns, licet cum tremore magno ingressus sum, sedique in pavimento lapidum et auri mira varietate constrato, ut ubi adverterem quod scriptum est: *Plateæ tuæ, Jerusalem, sternentur cura mundo et lapidibus pretiosis (Tob. xiii)*.

Verum qualibus verbis affectum expediam mentis? Cum attendissem sursum, vidi Desideratum cunctis gentibus, vidi Desiderium collium æternorum. Ille, quem commendat in Canticis canticorum sponsa: *Dilectus, inquit, meus candidus et rubicundus (Cant. v)*, ille, inquam, videbatur in cruce illi: perdere vivus, atque ineffabili reverendus habitudino, ut competenter nimium de illo dictum sit: *Qui in diebus carnis suæ preces supplicationesque, ad eum, qui possit salvum illum facere a morte cum clamore valido et lacrymis offerens exauditus est pro sua reverentia (Hebr. v)*. Innocentiæ illius quis adæquare possit candorem? Speciosus forma præ filiis hominum iniquitatem non fecit, neque dolus fuit in ore ejus. Et o qualis rubor in ejus parebat manibus, in latere, in pedibus! hunc Zacharias oculo prophetæ ruborem cum prævidisset, tota effusus anima et præcordiis concussus ait: *Et dicetur ei: Quid sunt plagæ istæ in medio manuum tuarum? Et dicet: His plagatus sum in medio eorum qui diligebant me (Zachar. xiii)*. O desiderabilis crucifixæ, o amabilis plagate, a quibus, quomodo, quandiu hoc dicitur tibi? A Deo scilicet Patre, cui factus es obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, a sanctis angelis qui in te talem desiderant prospicere, ab hominibus qui tua salvati sunt confixione, cum inestimabili affectu, cum inenarrabili admiratione per omnia dicitur tibi sæcula, et interrogaberis: *Quid sint plagæ in medio manuum tuarum?* Et dices, o vere innocens manibus, dices dictione quæ exsuperat omnem sensum: *His plagatus sum in domo eorum, qui diligebant me. Abraham, Isaac, et Jacob, David et ceteri tales, Domine, dilexerunt te, sed domus eorum, domus genere, non fide, gens peccatrix, populusque gravis iniquitate, semen nequam, filii scelerati te odio habuerunt gratis, et sic plagarunt te.*

In hac etiam valle lacrymarum quoties, qualiter a dilectoribus tuis interrogatus es, aut interrogari, dignantissime Jesu: *Quid sint plagæ in medio manuum tuarum?* Enumerant hoc tibi martyria pro te plagatorum, mortificationes carnei suam cum vitis et concupiscentiis pro te crucifigentium. In talibus apparet splendide, quia fortis est ut mors dilectio, dura sicut infernus æmulatio, dum videlicet illorum

in te charitatem nec aquæ multæ tentationum extinguere, nec flumina tribulationum potuerint vel possint obruere.

Cum in illa igitur, ut prescripsi, residerem domo refugii, ecce advenit et chorus diversi sexus et ætatis mira quodammodo novitate floridus, modalis vocibus decantans: *Laudem dicite Deo nostro, omnes sancti ejus, et qui timetis Deum, pusilli et magni, quoniam regnavit Dominus Deus noster omnipotens; gaudemus et exultemus, demus gloriam ei. Ingressusque discubuit super pavementum, et sicut qui nimio sole longique itineris labore confectus est,*

A limpida frigentis appetit aquæ fluentia, ita sitienter ad crucifixi faciem plagasque intendebat. Hæ etenim sanctis et dulcissima æternæ gratitudinis atque gratiarum actionis erunt communitaria, erunt lampades ignis, nec non flammarum, quibus beato nimis incendio ignescant et flammescant instar seraphim, quando facie ad faciem contemplabuntur regem pacificum Salomonem verum in diademate, quo coronavit eum mater sua in die desponsionis illius, et in die lætitiæ cordis ejus, Dominum, cujus ignis est in Sion et caminus ejus in Jerusalem.

LIBELLUS SECUNDUS

CAPUT PRIMUM.

Jam nunc, o philochriste, debitum munus exsequere, ut, quia retuli, pro quibus me benevolus exactor sæpius compellabas, tu quoque referas, quæ comperi a quibusdam te veraciter familiaribus didicisse.

« Honestam, » inquit, « vicissitudinem reposcis, nec amico debet subtrahi quidquam, quod habeat ædificationis materiam. Nec vero intendimus favori, sed compunctioni, lacrymarum quærimus instrumenta, non levis jactantiolæ argumenta, maxime cum duobus tantummodo nobis nostra loquamur familiaria, vel scribamus. Sunt etenim ut diversæ facies, ita diversæ hominum opiniones, dum quod alius æstimat bonum, alius opinetur malum. Talis objicere contra hujusmodi solet scholare illud:

Somnia ne cures, nam mens humana quod optat,

Dum vigilat, sperat, per somnia cernit idipsum.

Et illud Sapientis: *multos errare fecerunt somnia, exciderunt sperantes in illis: quemadmodum dives etiam ille, qui notatur in Evangelio, propter promissa sibi per somnium longiora vivendi tempora destruxisse vetera et nova restructisse et ampliasse messibus recondendis horrea, qui dum applauderet congestæ quantitati, ac multorum epulas speraret luxuriamque annorum, in subitam mortem exturbatus perdidit, quod thesaurizavit, sui ipsius proditor dum ignorat, cui congregaret ea. Neque inficiamur, sed quod item scriptum est, magis apponimus: *Somnia male facientium vanitas est, et sicut parvurientis cor tuum phantasias patitur (Eccli. xxxiv);* tamen non dissimulantes, quod sequitur: *Nisi ab Altissimo fuerit emissa visitatio (ibid.)* Vanissimum quippe est. æque et stultissimum intendere somniorum phantasias, quorum nec genera, nec formas, nec significantias, Pharaonis sapiens aliquis aut conjector, non regis Nabuchodonosor quisquam ariolus, non magus, non Chaldæus, nec ipse quidem Muhamad Saracenorū propheta et deus, licet angelum Gabrielem suum culpaverit fuisse mysteriarcheu, comprehendere, interpretari ad plenum potuisset. Tantis somniorum est acervus phantasticorum, ut Judaici Gomor superet infinite mensuram.*

B Seponimus ejusmodi: eas commendamus solummodo, quæ ad hos qui tribulato sunt corde et humiles spiritu, emittuntur ab Altissimo visitationes, qui super flumina Babylonis sedentes flent, dum recordantur Sion, qui fluctuantia et transcurrentia hujus sæculi confusione pleni ut adversa sic prospera deputantes flent cum Apostolo dicunt: *Non habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus (Hebr. xiii)*, ubi gloriosæ necnon stabilis in æternum specula felicitatis est. Ad hanc utique non admittuntur illi, quos apud se non recte cogitantes nimiumque insipientes ita dicere quidam sapiens scribit: *Exiguum est et cum tædio tempus vitæ nostræ, et non erit refrigerium in fine hominis, et non est qui agnitus sit reversus ab inferis, quia ex nihilo facti sumus, et post hæc erimus tanquam non fuerimus. Umbræ enim transitus est tempus nostrum, et non est reversio finis nostri, quoniam consignata est, et nemo revertetur. Venite ergo et fruamur bonis quæ sunt, et utamur creatura tanquam in juventute celeriter. Vino pretioso et unguentis nos impleamus, et non prætereant nos flos temporis. Coronemus nos rosis, antequam marcescant; nullum pratium sit, quod non prætereant luxuria nostra: nemo nostrum sit exors luxuriæ nostræ. Ubique relinquamus signa lætitiæ, quoniam hæc est pars nostra et hæc est scis (Sap. ii).*

Heu qualis sensus! Qualia moriturorum verba! Et quidnam si essent immortales? Sciunt et fateantur se morituros, et tamen superbiendo ac desperando dæmonibus se efficiunt pares. Ideo, ut ait Scriptura, *examinati ad inferos descendunt, et quoniam non habent sapientiam, intereunt propter suam insipientiam (Baruch. iii)*, De qualibus et Salomon: *Noti regibus, inquit, o Lamuel, noli regibus dare vinum, quia nullum secretum est, ubi regnat ebrietas, ne forte bibant et obliviscantur judiciorum et mutent causam filiorum pauperis. Date siceram mærentibus, et vinum his qui amaro sunt animo. Bibant et obliviscantur egestatis suæ, et doloris non recordentur amplius (Prov. xxxi).* Non igitur qui coronantur rosis deliciarum, non qui flore lascivunt juventutis, non qui vino pretioso et unguentis se implent et

luxuriis gaudent, tuum merentur vinum, o Lamuel, A quod interpretatur *in quo Deus*, non hujusmodi reges, id est superbi, o Christe Deus homo, tui spiritus consolatione et mysticarum digni sunt notitia Scripturarum: quia nulla est ad loquendum sobrietas, ubi scientia inflatis, et poculo inanis gloriae debriatis deest ad ædificandum charitas. Profecto si biberent tales, obliviscerentur Judiciorum, id est male judicarent de Scripturis, et mutarent causam filiorum pauperis, eas scilicet interpretarentur aliter, quam saluti expediret auditorum, quos tu pauper filios tibi ex aqua et Spiritu sancto regenerasti. Pauper, inquam, quia mitis et humilis corde: insuper qui non habueris in hoc mundo, ubi caput tuum reclinares, cum vulpes foveas habeant et aves cœli nidos. Nam et propheticum de te hoc præconium est: *Non clamabit neque accipiet personam, nec audietur foris vox ejus, culamum quassatum non conteret, et linum fumigans non exstinguet; in veritate educet judicium, non erit tristis neque turbulentus (Isa. iv)*. Tibi ergo competit, o Lamuel juste, tibi competit respicere ad pauperulos et contritos spiritu, et trementes sermones tuos, et dare siceram morrentibus, et vinum his qui amaro sunt animo, quatenus illis aperias sensum, o clavis David, ut intelligant Scripturas, et ita bibentes de spiritu tuo, videlicet singulari et incomparabili vino nunc intermedium consolentur ex parte, donec veniat, quod perfectum est, quando absterges omnem lacrymam ab oculis eorum, et dulcedine reficies tuæ visionis.

CAPUT II.

Jam vero tibi referam, mi frater, quod quæsieras. Mœrens et amaro erat animo quidam pauperulus, atque inter orationum suspiria, compunctio-
nunque lacrymas Spiritus sancti præcordialiter frequentabat invocationem. Hic vespere quodam se in lectulo quieturus, composuerat. Adfuit pia ejusdem Paracleti inspiratio, dulcique attractu soporatum excitavit. Ille precibus instabat affectuosis, donec iterum soporaretur.

Secundo vis divina fortior quam prius ac dulcior somnolentum concussit, veluti admoneret illum vigilare et orare. Sex itaque vicibus hoc actum est, cum vice septima idem frater in nostro repente monasterio se invenit ante altare S. Benedicti. Et volens certius experiri, utrum in spiritu tantum, an et in corpore illic esset, attrectabat seipsum, atque palpando discutiebat, et dextera manu pelliculam sinistræ manus suspendens non minimum mirabatur, cum fores monasterii clausæ essent, quomodo verum et palpabile corpus eo intulisset, dum veste insuper, quam vadens dormitum exue-
rat, sese adverteret indutum. Curiosos nihilominus circumferebat oculos ad lucernas, quæ per monasterium ardebant, et alias clare, alias subobscurè notabat lucere.

Propterea quod intendisset versus occidentem, vidit ad introitum chori secus altarium Sanctæ Mariæ Magdalensæ quemdam quasi monachum stau-

tem. Signaculo sanctæ crucis frontem, oculos pe-
tusque signavit, ne aliquid forte phantasma esset. Attamen qui videbatur, nec cessit loco, nec signum vitale exhorruit. Tum Spiritui sancto frater confi-
dens ivit ad illum et dicendo psalmum LXVI: *Deus misereatur nostri et benedicat nobis; ut enim scriptum est: Omnis sermo Dei ignitus clypeus est operantibus in se (Nahum. i)*, juxta constitit, inten-
debatque omnino ad faciem illius. Quam cum haberet gravissimo quasi pondere cum toto capite sup-
pressam et obvelatam, videre non potuit. Interro-
gavit tamen quis esset? ille tacuit. Adjuravit eum per tremendum nomen sanctæ et individuæ Trini-
tatis. Dum reticeret, adjuravit secundo, tertio et quarto: exigere nihil potuit. Unde mirabatur admo-
dum et reputabat sine causa non esse maxima, quod ne nutum quidem ab illo aliquem sic adjurato ex-
torquere posset, nisi quod importabili quodam, ut dixi pondere illum desuper premi et arctari perpen-
debat, ideoque sui forsitan non haberet potestatem, cum et illud se offerret menti: *Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum; sicut onus grave gravatæ sunt super me (Psal. xxxvii)*. Erat autem nigro ac veluti exusto colore et nullis parentibus membrorum lineamentis spiritus magis videbatur esse quam corpus.

Sed noscendi fervens curiositate prædictus fra-
ter quintam ingressit denuo adjurationem, cujus ille efficaciam etenim jam ferre non valens quasi pluri-
mum gravatus se in pavementum dedit. Submisit se etiam frater ac propius sedit, complectique illum ac tenere cogitabat. Quod ille dum præsen-
sisset, quandam quasi manum exeruit, atque manui sinistræ fratris supposuit. Sed eum gravare nolens citius retraxit. Ardebat etenim velut ferrum candens. Quin etiam levavit modice caput, triste-
que nimis et grave suspirium emisit. Intellexit jam tandem frater, quis esset, intellexit doloris causas. Atque cum præ nimia compassione et tris-
titia cœpisset anima et totis fremere membris, quo nescit modo vel ordine in suo iterum se lectulo invenit. Neque exciderunt ei quæ viderat et intellexerat, sed quasi potatus vino compunctionis, vino amaritudinis atque contri-
tionis assidue versabat animo, quanta districtione, quibus post mortem angustiis expendantur animæ, in carne carnaliter quæ vixerint.

CAPUT III.

O quam levius est hic poenitere quam ibi! quomodo illic uruntur, qui carnalium istis corruptelarum ustiones minus exstinxerint! Quapropter timorato cuique cum Helia, qui interpretatur *fortis Dominus*, mons Carmeli ascendendus est, qui ex Hebræo *möllem* sive *tenellum* sonat, quatenus cum eodem propheta ut corpore sic mente acclinis, *fortem Dominum* forti humilitate impleret, ut imbri sancti Spiritus septiformis arentem pectoris sui terram irriget, quo mollitus cum beato Job (*cap. xxiii*) dicere possit: *Deus molliet cor meum*. Itemque ia-

star David manu fortis pia in Deum ac proximum A mansuescat teneritudine, qui pro summa humilis atque patientis animæ prærogativa scribitur fuisse quasi tenerrimus ligni vermiculus (II Reg. xxiii). Nam et patriarcha Jacob pari virtute fortis contra Dominum fuit sicut de illo propheta: *In fortitudine, inquit, sua directus est cum Angelo et invaluit ad angelum et confortatus est, flevit et rogavit eum* (Ose. xii).

Illud præterea volo Salomonicum, amice, recolas: *Aufer rubiginem de argento et egredietur vas purissimum* (Prov. xxv). Docilis quippe animus nulla dubietatis debet rubigine obscurari, ut vacillet ullo modo super his, quæ in sacro memorantur eloquio, sed venerabilibus fidem gestis adhibere, venerari mysteria, etsi humano nequeant sensu comprehendere. Etenim licet scriptum sit: *Non erigas oculos tuos ad opes quas habere non potes, quia facient sibi pennas quasi aquilæ, et volabunt in cælum* (Prov. xxiii); tamen curiosi quidam disquirere non verentur et scrutari, quomodo corpus Dominicum si verum et palpabile fuit, procedere in ortum clauso matris utero potuit, clauso item resurgere sepulcro, clausis ad discipulos intrare januis. Sed deficient improbo scrutantes scrutinio, non attendentes quoniam sicut *qui mel comedit multum, non est ei bonum; sic qui scrutator est majestatis, opprimetur a gloria* (Prov. xxv), illius etenim, apud quem non est impossibile omne verbum, quando capiant ad plenum mirabilia, dum aquilæ cœlestes illæ, dum superni spiritus sive potestates in aspectu summi verique solis irreverberatos figentes contemplationis oculos faciei ejus altitudini, seu profunditati arcanorum ejus vacabunt quidem, sed finetenus et usquequaque non apprehendent, non explebuntur aut visu aut satie perpetuis sæculorum sæculis?

Opificis opes Trinitatis tantæ sunt, ut non valeant exhaustiri. Quasi vero terreni homines omnium saltem, quæ vel in terris gignuntur vel in aquis, rerum naturas concludere sensu, assequi sufficiant tractatu. Nihil est autem in rebus tam animatis quam inanimatis mirabile, quod universalis non fecerit auctor incomprehensibiliter, infinite, incomparabiliter, ipse idem mirabilior, qui juxta Psalmistam: *Omnia, quæcumque voluit, fecit in cælo et in terra, in mari et in omnibus abyssis* (Psal. cxiii). Ad ejusmodi nimirum quisquis pure attenderit, et in Scripturis quæ leguntur, veritatis opera Dei pio pectore scrutatus fuerit, esse facillimum Omnipotenti fatebitur hoc cuicumque vel omnino præstitisse, ut solido et palpabili corpore clausa quælibet atque obscurata potuerit penetrare. Igitur quod comprehendere quis non potest, credat per fidei sinceritatem, meriti acquirat claritatem, quemadmodum et præclarus ille Latinorum Chrysostomus papa Gregorius: *Operatio, ait, divina, si ratione comprehenditur, non est admirabilis, nec fides habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum.*

CAPUT IV.

Quippe hoc etiam sedulitati tuæ tam benevolæ non abscondam, quod frater quispiam, dum in Nativitate Sanctæ Dei Genitricis matutinalibus interesset, vigiliis, et decantaretur responsum illud: *Super salutem et omnem pulchritudinem electa es a Domino*, etc., sensit aliquem dignitatis sidere cœminus astisisse et manum iniecisse et cor illius apprehendisse, nec non amabili prorsus contrectatione aliquandiu conversasse, ita ut ex dulcedine et vi tam mellifui contactus ille idem, qui paululum dormitabat, evigilaret, viditque illam se protinus retrahentem solidi esse corporis manum, nec non lactei, ut est purissimum ebur, candoris, in memoriam veniente illo apud Cantica canticorum sponsæ dicto: *Dilectus meus misit manum suam per foramen, et venter meus intremuit ad tactum ejus* (Cant. v). Et quidem frater ille quomodo ad talem tactum intremuerit, non est inexperto dicibile, cum fuerit experto vix tolerabile, et Deo maxime soli pateat, quomodo per inconscissas vestes, per integræ carnis pectus divinæ soliditatis manus cor tenero humanum complexitque valeat.

Verum equidem non minus fuerit et illud, quod idem ipse, dum aliquando secum revolveret illa de Dominica Incarnatione dicta: *Qui in cælis secundum deitatem in sinu est Patris, et in terris secundum corporis susceptionem in sinu est Matris; et totus apud Patrem, et totus in Virgine; revolveret, inquam, non dubitans, lino admirans et lacrymis se excrēns super tam omnipotenti, tam clementi mirificentia, subito se vidit ante imaginem ipsius admirandæ Virginis, quæ in lapide sculpta, gestet in gremio et quasi ablactet illum Dei suumque unigenitum ac primogenitum, ubi quoque subterius in superliminari scilicet contigui oratorii sculpta est manus Domini, quæ illuc intrantes benedicere videatur, sculptis etiam hinc et inde duobus sanctis cum suis brevibus, uno, id est, Jacob pronuntiante: *Hic domus Dei est et porta cæli* (Gen. xxviii); altero, id est, Ezechiele (cap. iii): *Benedicta gloria Domini de loco sancto suo.* Cum itaque ibi assisteret memoratus frater, visum sibi est, quod imagines illæ vitali ac florido spirarent mirabiliter vigore. Qui pro respectu sancti Spiritus septiformis procidens et adorans septies, ad gloriosum Dei Genitricem septies item iteravit angelicæ salutationis illud Ave splendidissimum. Demissaque ad eum manus Domini apprehendit cor ejus, et aliquanta detinuit mora mirabili revera effectu atque ineffabili, cum eadem manus tota et integra remansisse in superliminari videretur supra, eademque nihilominus tota et integra cor fratris teneret infra. Magnus itaque Dominus suo per se parvulo ita satisfacit, per se docuit magnus vere et laudabilis nimis Deus, qui facit magna et incomprehensibilia et mirabilia quorum non est numerus.*

Talia, o amice, non illusoria, non esse destructoria credo, cum ad ædificationem, et divinum potius

amorem sint accommodata et ad consolationem animæ A luctum et tristitiam pro incolatu suo habenti constructoria. Nam juxta Ecclesiasten (cap. vii) : *Cor sapientium, ubi tristitia est; cor stultorum ubi lætitia.* Quis namque sapiens, quis futuræ in judicio Christi memor discussionis non lægeat et tristetur, sed rideat et lætetur? Stultorum est in ista valle lacrymarum lætari, quibus miseria videtur risum deputare errorem, et gaudio dicere: Quid frustra deciperis? quinimo, ut jubet apostolus (*Jacob. iv*), miseris nostras lugendo et plorando miseras, risum convertamus in luctum, et gaudium in mœrorem. Humiliemur in conspectu Domini, ut in die mortuorum beata nos resurrectione exaltet, verusque Isaac vero tunc impleat risu os nostrum, et labia nostra júbilo.

CAPUT V.

Ipse et quidem risu desiderabili aliquando lætificavit animam sui ejusdam servuli. Illic diaconus cum esset, fieri sacerdos a suis interdum prælatiis monebatur. Sed se vita minus idoneum instanter asserbat et viribus. Quia igitur David exemplo vilis erat et humilis in oculis suis, sedulo retractans illud Apostoli : *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo tanquam Aaron* (*Hebr. v*), ille qui in altis habitat et humilia respicit in cœlo et in terra, summum aliquatenus super hoc beneplacitum præstendit. Continere lacrymas, mi frater, jam non valeo.

Nam incomparabilis, nam singulariæ (10) dignationis Christus Dominus suo illi minime per visum apparuit, cum ipsa, in qua vivus pendere videbatur, cruce occurrens in Ecclesia, i. e. Spiritu vehementi eandem mirabiliter crucem agente et promovente. Propitia crucifixæ facies erat et modesta nimis, totum corpus veluti ebur candidissimum atque purissimum, ut tali specie castitatis placere innueret sibi munditiam, qui jussisset utique per prophetam : *Mundamini, qui fertis vasa Domini* (*Isa. Lii*). Elephantem quippe, hoc genus ossis unde provenit, animal esse frigidissimum, ac proinde castissimum commendant physici. Habet quin etiam cum dracone et serpentibus juges inimicitias, ut artifici Deo suam sic accommodet naturam, de quo scriptum est : *Super aspidem et basiliscum ambulabis, et conculcabis leonem et draconem* (*Psal. xc*). Sane virga Moysi et virga Dei D versa in colubrum magorum devoravit Ægyptiorum ex virgis colubros, et serpens æneus a Moyse pro signo positus, atque exaltatus in deserto serpentium medebatur plagis ac morsibus ignitorum, dum in se aspicientibus percussis vitam reformaret atque salutem.

Et quidem hoc in tui figuram contingebat illis, o Jesu Christe, qui descendens de cœlis missus ab arce

(10) Ita habetur in autographo.

A Patris in terra visus es, et cum hominibus conversatus, serpens factus, id est homo humilis, nimirum qui de te ipso ita senseris : *Ego autem sum vermis et non homo* (*Psal. xxi*); serpens, sed sine veneno alicujus omnino peccati; serpens, inquam, æneus, id est sonorus, quia Verbum es Dei Patris, per quem omnia facta sunt; æneus, quia solidus et firmus, cum pedes tui similes sint aurichaleo sicut in camino ardenti, cruraque tua columnæ marmoræ, quæ fundatæ sunt super bases aureas. Quis enim te rector, quis clarior, quis purior, cum non sit iniquitas in te? Tui omnes cogitatus, tui omnes actus, verbaque omnia super rectissimas et purissimas bases consiliorum sanctæ Trinitatis fundata sunt. Tu ergo, posteaquam ascendisti in palmam B crucis, et victor apprehendisti fructus ejus, utique fructus redemptionis atque salvationis humanæ sanguinem de manibus et pedibus tuis emittendo, sanguinem et aquam de latere tuo, extinctus est ad vitam per mortem tuam prædestinatis flammeus ille gladius atque versatilis, et sistere jussus ad custodiendam viam ligni vitæ, cum cherubim ante paradysum antea collocatus, ad quem primum victos triumphaliter tuos intronististi, quos in ipso testamenti tui sanguine tunc emiseras de lacu, in quo non est aqua, cum ibi quidem sit fletus et stridor dentium, sed absque venia.

Præmemorato denique fratri arri'ere, et quod tremens nimium dico, dare osculum dignatus es, dum crux eadem tua hunc aureis exaratum litteris præferret titulum :

Melchisedech panem vinumque litavit.

Christus idem statuens pactum vestus evacuavit.

Siquidem obtulisti et quotidie pro nobis offeras te ipsum Patri per Spiritum sanctum in odorem suavitatis idem ipse et hostia et offerens, ut singulari privilegio, principali jure appellatus sis a Deo Pontifex juxta ordinem Melchisedech, qui pane et vino tam venerabile initiavit primus sacrificium. Parasti proinde et tu in conspectu nostro mensam adversus eos qui tribulant nos, corporis et sanguinis tui salvifica in sancto altari sacramenta, quæ serpentes colibeant ignitos a nobis, tartaræ scilicet ministros exustionis dæmones, vitiorum incentores. Et quia peccantes medicina semper egemus, hanc pro peccatis medicinam semper habemus, quam veteratis, quæ secundum Aaron erant, sacrificiis æternaliter statuisti, o exorande Melchisedech, quia rex justitiæ; o propitiabilis rex Salem, id est pacis, quandoquidem pacificasti per sanguinem crucis tuæ, sive quæ in terris, sive quæ in cœlis sunt, solus maxime potens compati infirmitatibus nostris.

LIBELLUS TERTIUS.

CAPUT PRIMUM.

Quoniam non est nomen aliud sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri, quam nomen Patris et Filii et Spiritus sancti (Act. iv), hoc venerabiliter amplecti, frequentare omnimodis, o Philochriste, debemus. Proinde et ternarius nobis numerus pluris habendus est, quatenus fratrem istum, qui nostro tertius interesse luctui et communicare lacrymis jam pridem exoptat, grate admittamus, cum certe noveris scriptum: *Funiculus triplex difficile rumpitur (Eccle. iv)*. Et: *Frater qui adjuvatur a fratre quasi civitas firma (Prov. xviii)*. Est quippe idoneus fraternos hortatibus adjuvare animos, piisque relatibus quibusdam velut machinis firmare pectorum munitionem.

Ægre, inquit, habeo me multo inferius nosse et valere, quam ut vestrum adæquem desiderium, inquisitioni satisfaciam. Etenim secundum illud evangelicum: *Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit (Luc. xi)*; ad Deum vestra intentio est, atque columbina ideo simplicitate nil aliud quam compunctionis monumenta, quam lacrymarum incitantia quæritis, quibus veluti quodam nitro mundificari interior solet homo. Igitur pro similitudine sedentis asino Axæ bruti atque irrationabiles sunt motus subjugandi, quæ dum claudicans sive factura interpretetur, ne vitilis claudicemus, appingit suo nomine, imo quales, ad quid etiam facti sinus sedulo attendamus. Propterea, secundum clamantis in deserto vocem paremus viam Domini, rectas faciamus semitas ejus ad patrem Caleph, qui *cor omnium* interpretatur, patrem videlicet illum, qui cor habet disponendi omnia, suspirando, ut det nobis irriguum superius et irriguum inferius, lacrymas ob amorem superiorum, lacrymas ob timorem inferiorum.

Quamquam clareat salis tam faustæ possessionis jam vos accolas esse, mi fratres, quatenus non inepte arrogem in vobis, quod per prophetam Dominus: *Pactum, inquit, meum cum Levi fuit vitæ et pacis, et dedi ei timorem et timuit me, et a facie nominis mei pavebat (Malach. ii)*. Siquidem pavetis non tantum quoniam morituri estis, hoc enim omnibus commune est viventibus; verum post mortem quam habituri sortem sitis, quoniam penitus ignoratis, ad exemplum justi Job, qui quasi tumentes super se sinctus timuerit Deum, conjicio ex vestris luctibus et vos timere et a facie nominis ejus pavere, qui ad judicandum venturus est in nube cum potestate magna et majestate, quando etiam virtutes cælorum movebuntur, cum statu et ordine rerum horrificè prius atque intolerabiliter mutato et concusso fuerint *signa in sole, et luna, et stellis, et in terris pressura gentium præ confusione sonitus maris et fluctuum, arescentibus hominibus præ timore et expectatione, quæ supervenerint universo orbi (Luc. xxi)*; quando, inquam, *recedet cælum quasi liber involutus, et om-*

nis mons et insulæ de locis suis movebuntur, quando reges terræ et principes, et tribuni, et divites, et fortes, et omnis servus et liber abscondent se in speluncis et petris montium, et dicent montibus et petris: Cadite super nos et abscondite nos a facie sedentis super thronum et ab ira Agni quoniam venit dies magnus iræ ipsorum, et quis poterit stare? (Apoc. vi.)

Super quibus allegorice licet tractent aliqui doctorum, tamen et historice competenter intelligi possunt, quod tantum chaos, tantæ sint futuræ aeris terrarumque demutationes, ut a suis omnia et locis et naturis emigrasse videantur, ac nimio timore attoniti et tanquam ebrii diffugiant et latebras quærant errabundi homines. Diem tam terribilem Sophonias etiam propheta exprimere intendit: *Juxta est, inquam, dies Domini magnus, juxta est et relox nimis. Vox diei Domini amara, tribulabitur ibi fortis, dies iræ dies illa, dies tribulationis et angustiarum, dies calamitatis et miseriarum, dies tenebrarum et caliginis, dies nebulæ et turbiniis, dies tubæ et clangoris super civitates munitas, et super angulos excelsos. Et tribulabo homines, et ambulabunt ut cæci, quia Domino peccaverunt (Sophon. i)*.

Consonant huic et apud Matthæum evangelistam Domini dicta: *Væ prægnantibus et nutrientibus in diebus illis: erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi usque modo, neque fiet: et nisi breviati fuissent dies illi, non feret salva omnis caro; sed propter electos breviabuntur dies illi. Statim autem post tribulationem dierum illorum sol obscurabitur, et luna non dabit lumen suum, et stellæ cadent de cælo, et virtutes cælorum commovebuntur. Et tunc apparebit signum Filii hominis in cælo. Sicut enim fulgur exit ab oriente et paret usque in occidentem, ita erit et adventus Filii hominis. Et tunc plangent omnes tribus terræ et videbunt Filium hominis in nubibus cæli cum virtute multa et majestate. Et mittet angelos suos cum tuba et voce magna, et congregabunt electos ejus a quatuor ventis, a summis cælorum usque ad terminos eorum (Matth. xxiiv)*. Itidem et in Apocalypsi Joannes: *Ecce venit cum nubibus, et videbit eum omnis oculus, et qui eum pupugerunt; et plangent se super eum omnes tribus terræ: etiam. Amen (Apoc. i)*.

Et quidem tam insolitorum ostenta mirabilia in visione nocturna cuidam præfigurata sunt. Videbat etenim, quod veniret Filius hominis ad judicandum vivos et mortuos, quemadmodum et Psalmista: *Deus, inquit, manifeste veniet, Deus noster et non silebit, ignis in conspectu ejus exardescet, et in circuitu ejus tempestas valida (Psal. xliix)*. Faciem ejus qualiter reformidarent impii, qualiter profugerent et latere vellent, dum nullatenus valerent, qua desperatione extabescerent, ipse item in spiritu prævidens: *Exsurgat Deus, ait, et dissipentur inimici ejus, et fugiant, qui oderunt eum a facie ejus, sicut*

deficit fumus, deficiant, sicut fluit cera a facie ignis, A *creatus est in iustitia et sanctitate veritatis, cum*
sic pereant peccatores a facie Dei (Psal. LXVII).

CAPUT II.

Præterea unum e fratribus nostris negligentius se gerentem subitanee et improvise contigit vita decedere heu expertum, quod in Apocalypsi legitur (cap. III): *Si non vigilaveris, veniam tanquam fur, et nescies qua hora veniam ad te.* Hic cuidam religioso per visum apparuit, et interroganti quomodo circa se ageretur: aspera, inquit, et luctuosa quamvis laborem pœnitentia, nihil tamen me gravius angit, nihil amarius terret quam recordatio illius in reprobos animadversionis: *Discedite a me, maledicti, in ignem æternum qui paratus est diabolo et angelis ejus (Math. XXV).* Unde per tam tremendum te iudicem contestor, ut pro meis ores intente miseris **B** et tu ipse esto vigilans, atque memora semper, quoniam *in memoria æterna erit justus, ab auditione mala non timebit (Psal. CXI).*

Hanc igitur auditionem malam, auditionem, o amici, tam desolabilem sic audiamus interim ex Evangelio, quatenus ab ea non timeamus in iudicio. Legationem mittamus ad tantum Regem, dum adhuc longe agit, dum sui remoratur impetum adventus, aique rogemus ea quæ pacis sunt. Nam, etsi decem millium suffragetur copia nobis, formidabile tamen est congregari cum illo, qui cum viginti millibus occurrat illi, maxime Deo et homini, Domino virtutum, Regi gloriæ, qui suo facile duplo nostrum atterere simplum possit, dum et Job dicat, ille Dei quoque testimonio vir simplex et rectus ac timens **C** Deum et recedens a malo: *Vere scio, quod non iustificetur homo compositus Deo, si voluerit contendere cum eo, non poterit ei respondere unum pro mille sapiens corde est, et fortis robore, quis resistit ei et pacem habuit? (Job XL.)* Siquidem et prophetarum clarissimus Isaias (cap. LXIV): *Facti sumus, ait, ut immundus omnes nos, quasi pannus menstruatæ universæ iustitiæ nostræ, et cecidimus quasi folium universi, et iniquitates nostræ quasi ventus abstulerunt nos.* Si autem tales iustitiæ nostræ, igitur quales iniustitiæ?

Quamobrem, mi fratres, pacificæ legationis præmittamus obsides, pretiosa scilicet auri, thuris et myrrhæ munera, aurum regi, nosmetipsos ad regulam institutorum ipsius auream regendo: **D** thus Deo in ara nos compunctionis sacrificantes, quia sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum et humiliatum Deus non despiciet: myrrham, ut semper mortificationem Jesu in corpore nostro circumferamus, ut et vita Jesu in corporibus nostris manifestetur. Juxta Ecclesiasten (cap. IX), inquam, omni tempore sint vestimenta nostra candida, et oleum de capite nostro non deficiat, ut nivæ castitatis nos jugiter adornent lilia, et olivæ cœlestis oleum, id est Spiritus sancti unctio interioris caput hominis, id est cor nostrum impinguet. Etenim sensu apostolico ita renovati spiritu mentis nostræ, et induti novum hominem, qui secundum Deum

creatus est in iustitia et sanctitate veritatis, cum veste nuptiali ad veræ incorruptionis nuptias intrare merebimur, quas fecit Filio suo summus ille Rex, cœli ac terræ principatum tenens, et agni comedendo paschalis carnes sanguinemque bibendo, mortiferum Ægypti percussorem non verebimur, sed vitæ reservabimur æternæ illo Domini promisso: *Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, habet vitam æternam, et ego resuscitabo eum in novissimo die (Joan. VI).* Hoc siquidem miræ ineffabilisque mysterium efficaciz, qua cum Deo dii efflicimur, qua Christo concorporamur, quemadmodum et ipse asserit: *Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, in me manet et ego in illo: sicut misit me vivens Pater, et ego vivo propter Patrem, et qui manducat me, vivet et ipse propter me (ibid.).* Unica vere et appetenda nimis portio, qua digne participans regem venturum habebit procul dubio pacatum, atque secundum nomen Levi timoratis addetur illis, de quibus scriptum est: *Vobis autem timentibus nomen meum orietur sol iustitiæ.*

CAPUT III.

Et ob vestrum utique profectum rem vobis referam, fratres, quam didici nostro cuidam aliquando familiari accidisse. Sacerdos erat et sacri ministerium altaris ut desiderium, sic habebat etiam usum exsequi, pie ac fideliter frequentans memoria illam Ecclesiæ ad Deum supplicationem: *Concede nobis hæc, quæsumus, Domine, frequentare mysteria, quia, quoties hujus hostiæ commemoratio celebratur, opus nostræ redemptionis exercetur.*

Quodam igitur mane opus exercebat tam desiderabile, cum infra canonem, scilicet dum corpus et sanguinem jam consecrasset Dominicum, repente modo, quem assequi dicendo minime possum, tam spiritalibus quam corporalibus oculis coram se vidit puerum in cruce pendentem, de cujus latere ac si vulnerato stillarent sanguis et aqua in calicem. Dum vero ad Dominicam venisset orationem, visione subito immutata eundem puerum non jam in cruce pendere, sed in solio contemplatus est majesticis residere juxta illud apostolicum: *Vidimus Jesum propter passionem mortis gloria et honore coronatum (Rom. II).* Itaque illa sumentis sacramenta qualiter in palato cordis vel oris tunc sapuerint, supra me est; novit ipse, cui taliter concessum sit gustare et videre, quoniam suavis est Dominus.

Vos autem quomodo accipiatis, quæ dicuntur, quomodo sapiant vobis, produnt lacrymæ, quas deducunt oculi vestri, dum et versiculum recolatis illum: *Cibavit eos ex adipe frumenti, et de petra melle saturavit eos (Psal. LXXX);* et quod granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, multumque fructum attulerit. Hujus adipe cibari, videlicet Christi corpore et sanguine ad sanctum altare saginari, de petra melle saturari, verbo scilicet Dei animæ ventrem adimplere votivum atque præcipuum habetis, quemadmodum est illud Psalmistæ: *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua,*

Domine, super mal et favum ori meo! (Psal. cxviii.)

Et quidem tales munere jam divino estis, quibus lacte opus non sit; sed solido cibo, quandoquidem circa sanctarum versamini Scripturarum limpidissimos fontes, simplicisque et candidæ mentis oculos ad illud intenditis de Canticis canticorum (cap. v): *Oculi ejus sicut columbæ super rivulos aquarum, quæ lacte sunt lotæ et resident juxta fluentia plenissima.* Idcirco et clarius videtis hanc typicasse petram, Christum scilicet, illam, quæ a Moyse virga bis percussa est; silicem, de qua egressæ sunt aquæ largissimæ, ita ut biberet populus et jumenta, quoniam ex eodem Christo bis percusso, id est et cum viveret, cruci affixo, et eum jam mortuus esset, a milite lanceato, profluxerunt sanguinis et aquæ sacramenta et abundantissima donorum Spiritu sancti fluentia.

Sed ut venerabile, sic et jam præcordiale mihi est ad tantam percussione[m] cor et linguam excitare, secundum quod fidelis anima commonetur: *Surge, amica mea, speciosa mea et veni, columba mea in foraminibus petræ, in caverna maceræ* (Cant. ii). Bis utique percussus est Christus, videlicet tam passione exteriori quam angustia interiori: *Tristis namque est, ait, anima mea usque ad mortem* (Matth. xxvi). Et: *Capit pavere et tædere* (Marc. xiv), et *factus est sudor ejus sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram* (Luc. xxii). Nihilominus vero se suggerit, quod ad Eliam vidua dixit Sarephena: *En colligo duo ligna* (III Reg. xvii), quæ procul dubio crucem duobus compactam lignis mysticaverunt, in quibus tam in latum Christus quam in longum distentus, quia et in manibus confixionem et in pedibus tulit, bis fuisse percussus serio dicatur.

Denique, et veritatis evangelicæ lucernam pedibus nostræ intentionis adhibeamus, atque lucidius patebit, quod ille Job verus, ille vir dolorum et sciens infirmitatem, qui vere languores nostros tulit et dolores nostros portavit, bis percussus sit, quoniam et linguis Judæorum crucifixus est hora tertia, et manibus militum hora sexta. Igitur secundum quadrangulam crucis formam, ex qua orbi quadrifido veræ et perpetuæ cum Deo pacis beneficia provenerunt, quatuor vobis sensus proposui, quibus me vestros in compunctionem percussisse animos ipse dederit, de quo dicit Pater: *Propter scelus populi mei percussit eum* (Isa. liii). Exinde sancito in nomine Patris et Filii et Spiritu sancti baptisate impletum est propheticum illud: *Erit fons patens domui David et habitantibus Jerusalem in ablutionem peccatoris et menstruatæ* (Zach. xiii). Et illud Dominicum: *Qui sitit, veniat ad me et bibat. Qui credit in me, sicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ: hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum* (Joan. vii).

CAPUT IV.

Porro, quoniam tantæ majestatis, scilicet sanctæ Trinitatis nunc opportune mentio intervenit, et vos tertii hujus libelli frontem signastis hoc nomine, quædam memorabilia nobis et pia inde referam.

Istius quidam nominis jugem memoriam habebat, tantoque affectu et lacrymis frequentabat invocando, et nocturnam sive diurnam ei psallentium privatim dependendo, ut interdum non in corde solum, sed etiam in ore divinum quemdam sentiret gustum favo mellis dulciorem. Triumphale nomen! Invisibilis virtus, cui resistere nil potest adversi, quippe ut scriptum est: *Turris fortissima nomen Domini, ad eam currit justus, et exaltabitur. Substantia divitis urbs roboris ejus, et quasi murus validus circumdams eum* (Prov. xviii). Nec enim minus alta, minus munita est a turre David, quæ adificata est cum propugnaculis; quin et mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium (Cant. iv). Si ad turrim vero spectemus Libani, quæ respicit contra Damascus, æque et ista prædicabilis est. Nam despicit fortem armatum, scilicet diabolum, qui secundum nomen Damasci quod interpretatur *sanguinis populum*, semper sanguinem, id est mortem sitit animarum.

Itaque, dum *candidationi*, quod interpretasi Lethæum nostis, dum animæ et corporis studeret puritati frater ille, per nocturnam quietem se vidit positum in quadam ecclesia, cujus sanctuarium miralux, mirus odor respergeret. Ibi siquidem sancta Trinitas throno residebat aureo plus nimium auro et ipsa obrizo resplendens, quod, quia præclare obradiet, omen accepit. Quam dum adoraret, dum se in gratiarum actiones totum effunderet, repente in se ipsum rediit, ut crederet magis per mentis excessum quam per somnium se hoc vidisse.

Neque frivolum sit sanctam Trinitatem hac in specie visam, quandoquidem in Canticis canticorum (cap. v): *Ecclesia caput Christi, videlicet Divinitatem, aurum esse optimum prædicet, eo intuitu, quod cunctis hoc metallum pretiosus metallis et appetibilis sit.*

Etiam hic ipse tantam deum vidit majestatem super altare quoddam, ante quod sæpius ac devotius orare solebat, verum habitu dissimili. Nam quemadmodum in Daniele vel in Apocalypsi legitur, divinitatis antiquitas ex candoris albedine insinubatur, dum Patris vestimentum esset quasi nix candidum, et capilli capitis ejus quasi lana munda. Eadem specie et sanctus florebat Spiritus. Horum medius pondebat in cruce Filius mirabili quodam atque ineffabili modo et novus parens et vetus, dum caput etiam ejus et capilli essent tanquam lana alba, et tanquam nix. Procidens ergo tam reverendæ majestati adorabat et benedicebat, illud gratiarum actionis ter iterans: *Tibi laus, tibi gloria, tibi gratiarum actio, o beata et benedicta et gloriosa Trinitas Pater et Filius, et Spiritus sanctus*, sentiebatque dulcissima se a Spiritu sancto aspiratione dignari, quæ aspiratio, mi fratres, tam vehemens interdum ac fortis esse solet, ut nisi fortissimus ipse aspirator animam, cui aspirat, sustentet, dissolvatur et quasi liquefat. Si mundum invenerit pectus, si exercitanti compunctione et lacrymis, nec non piis actibus mentem, lenis ac dulcis sentitur, sui que amoris gratia perfundit et lumine. Si alicujus vetero peccati

seu negligentiae sordes insederint, se exhibet severiorem, dum vi quadam acriori et ardore excoquat ipsum, quod displicet.

Cæterum, prædictus frater quomodo tam adorabilem tertio majestatem viderit, nunc reticebo, quia intimus hic noster in opusculo, cujus est titulus, *Triumphale Bulonicum*, hoc retulit. Supersedebat et aliis quibusdam, quæ in suis eum opusculis passim scriptitasse novimus. Ignota requiritis, dicam quæ Jovi breviter. O quam felix, quam beatus, qui Spiritus sancti gratiam, attactum, dulcedinem bene vivendo meruerit! Sive vigilans, sive dormiens illo tatus est, sensus habens illuminatos, et disciplinatæ mentis et oris modestiam. Heu! quam infelix, quam miser, qui spiritu maligno possidetur et agitatur! Videre talem, et audire nimii est horroris, velut cuidam occurri aliquando, in quo exhorruissetis Virgilianum illud de quadam arreptitia, cui non vultus, non color unius, non complæ mansere comæ, sed corpus anhelum et fera corda tument, majorque videri nec mortale sonans.

CAPUT V.

Denique, frater quidam infirmatus magnopere cupiebat dissolvi et cum Christo esse, tota sanitatis suæ tempora in conversatione exigens bona et precibus instans et lacrymis, quatenus hoc mereretur. Ad modium fere tempus cujusdam noctis quodammodo suum extra corpus spiritum persensit profecturum ad Judicis tribunal. Nec defuerunt dæmones; instar vulturum parabant irruere, proficiscentem insequi. Eorum aspectu tartareo pavefactus ille sicut ovicula inter lupos exposita, anxiani admodum cœpit, cum repente iterum se in corpore invenit. Itaque expertus, quam difficilis, quam districta profectio sit illa, mœrore quam ægritudine magis gravabatur. Sequentis vero ad vesperum diei cum jaceret in animo Deum suspensio, assistere coram se vidit duos cœlites gloriosos, sanctum scilicet Paulum apostolum, et sanctum Nicolaum, in quorum præsentia et conspectu tantæ suavitatis illum atque refrigerii aura circumfudit, ut paradisiacæ serenitatis quiddam sentiret, dum et ignea febris, qua graviter laborabat, continuo extincta sit, et valetudo bona successerit. Nihil est siquidem quod sanctorum non valeant in Deo merita.

Et verè juxta Psalmistam *judicia Dei abyssus multa* (Psal. xxxv); qui ab origine mundi tot generationum homines sui habere ignorantiam et ire in damnationem permisit, quorum plurimi cæco ac nimis erroneo mortis contemptu hanc præoccupantes diversis generibus moriendi longiora vivendi spœtia ultro sibi præciderunt, ut summæ fuerit apud Indos philosophiæ, ad senium venientes accendere rogos, quibus sese injicerent et arderent. Nec minus miseri, imo crudeliores illi, atque bestiis inhumaniores, qui suos parentes, dum adhuc vegeti erant et carnibus teneriores, impie mactabant, atque his epulabantur, quasi pietas esset gravedine illos senectutis liberasse, sibi que taliter irviscerasse,

A videlicet belluini nec non deterrimi homicidæ, dum fortitudini deputant sive probitati temerarie ac præcipitanter mori, dum stelliferas sedes, aut Elysios hæreditare æstimant campos, Charonis nescio cujus navicula, trans Stygem seu Acherontem evecti, gehennalia incurrerunt incendia, et non a Cerbero, quem finxerunt, sed a Satana, quem nescierunt, laccerandi, corrodendi, et vermibus eorum non morietur, et ignis eorum non exstinguetur.

Ingerit se illud etiam Horatianum :

*Deus immortalis haberi
Dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Ætnam
Insiluit.*

HORAT., *Art. poet.*, 464 466.

B Refertur quoque etiam Leonidas rex Spartianorum regis Persarum Xerxis, ad Græciam irrompere volentis, innumerabiles pene copias apud Thermopylarum angustias cum sexcentis duntaxat viris incursasse et cecidisse. Qui declinare ad versarios cum posset, tamen se ipsum morti et suos devovit, atque priusquam pugnarent, reficere illos adhortatus: « Optimi commilitones, ait, ita prandete, tanquam apud inferos cœnaturi. » Eheu qualis adhortatio! qualis contemptus mortis! quantum differt cœna inferorum ab illa, qua dicitur: *Beati, qui ad cœnam nuptiarum Agni vocati sunt* (Apoc. xix). Nescivit procul dubio hanc magnanimus vir ille, qui pro patria mori fortiter gloriosum fortitudinis et æternum insigne, famam reputabat felicem, utique ad infelicem cœm suis mensam sic moriendo sessurus. Verum, quoniam infructuosum est talibus immorari, prosequor, quæ malitis audire.

CAPUT VI.

D Sepulcrum contigit quoddam aperiri, quatenus in eo mortuus recens sepeliretur. Qui ante fuerat sepultus, pene integro adhuc corpore durabat, nisi quod teneriora ventris a vermibus erant exesa. O lugubre lacrymosumque spectaculum! Ossa etiam tum sibi cohærentia, costæ et nervi, oculorum concavi orbis, ordo dentium nudatus carne, quo deveniat homo quantumcunque formosus, quantumcunque validus, cujuslibet nobilitatis, cujuslibet dignitatis, monstrabant miserabiliter. Memoratus interfuit frater, materiamque tribulationis et doloris ex hoc inveniens multam, nomen Domini invocabat multiplicius, versans assiduo meditato, quæ apud Job leguntur: *Per somnium in visione nocturna, quando irruit sopor super homines, et dormiunt in lectulo, tunc aperit aures virorum et erudiens instruit disciplina, ut avertat hominem ab his quæ fecit, et liberet eum de superbia, eruens animam ejus a corruptione, et vitam illius, ut non transeat in gladium: increpat quoque per dolorem in lectulo, et omnia ossa ejus marcescere facit: abominabilis ei fit in vita sua panis, et animæ illius cibus ante œsiderabilis, tabescet caro ejus, et ossa quæ tecta fuerant, nudabuntur. Appropinquaret corruptioni anima ejus, et vita illius mortiferis* (Job xxxiii). Illudque item Psalmographi: *Mane floreat et transeat, respere decidat, induret et*

arescat; quia defecimus in ira tua, et in furore tuo turbati sumus (Psal. LXXXIX).

Itaque, totus in talium contemplatione laborabat in gemitu suo, lavabat per singulas noctes lectum suum, lacrymis suis stratum suum rigabat. Et quoniam quæ vigilans quis meditatur, dormienti etiam interdum imaginantur, in visione nocturna ipsum a se Job conspectum referebat, qualis et in sterquilinio fuerit, et quali postea sanitate resoruerit, quia regio cultu ac diademate gloriosus inter amicos consolantes atque convivantes residebat, dum unusquisque ovem illi unam et in aurem auream daret unam, innocentiam profecto et obedientiam illius sic congrua ut pretiosa dona. Verumtamen hoc protulerim, quod sicut in Evangelio habetur, transfiguratum viderit in monte Dominum præferentem quanta, quali fulgebunt in resurrectione gloria electi, quando *reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ (Philipp. III)*; quando erit *lux lunæ sicut lux solis, et lux solis erit septemplex sicut lux septem dierum in die, qua alligaverit Dominus vulnus populi sui, et percussuram plagæ ejus sanaverit (Isa. XXX)*, vere omnia sciens, vere omnia potens medicus, quem in eadem luminis atque decoris majestate videbit per sæcula omnis Ecclesia sanctorum, quam habuit, priusquam esset mundus apud Patrem; quam habuit, inquam, dum, Spiritu sancto cooperante per ipsum et cum ipso, Pater operaretur sex diebus mundum, et in septimo requiesceret.

CAPUT VII.

Melior revera est, o dilecte, fructus sapientiæ auro et lapide pretioso, et genimina ejus argento electo, quam sobria humilisque consecretans anima, quidquid desursum gratiæ acceperit a Patre luminum, supernæ attribuit omnino beneficentiæ et dignationi. Scriptum denique est in lamentationibus Jeremiæ, cui præexcelsa sanctimoniam ac prophetiam gratia suam competit nomen, quod *excelsus Domini ex Hebræo sonat: Bonum est præstolari cum silentio salutare Domini. Bonum est viro, cum portaverit jugum ab adolescentia sua. Sedebit solitarius et tacebit, quia levabit se super se. Ponet in pulvere os suum, si forte sit spes (Thren. III)*.

Propterea, non altum sapienti, sed timenti et solitudinem sanctæ meditationis atque silentium appetenti, ut tacens liberius attendat grave nimis, onerosum et lamentabile super Adam et filios ejus jugum illud et sententiam: *Quia audisti vocem uxoris tuæ et comedisti de ligno, ex quo præceperam tibi, ne comederes, maledicta terra in opere tuo, in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ, spinas et tribulos germinabit tibi, et comedes herbas terræ, in sudore vultus tui resceris pane tuo, donec rever-*

taris in terram, de qua sumptus es; quia pulvis es et in pulverem reverteris (Gen. III), spem excitare solent ad salutare Dominicum visitationes Domini-cæ et levare humilem super se.

Econtra quantum noceat plerumque curiositas, quantum deprimat sæcularis appetitio familiaritatis, indicio est Dina, quæ pudici pertæsa tabernaculi secretum, exiit videre mulieres regionis, sed male supplantata patri Jacob, videlicet bono supplantatori magnum scandali malum peperit. Secundum etenim nomen suum, quod interpretatur *judicium istud*, corruptionis et devirginationis judicium tulit a Sichem filio Hemor, qui scilicet suis quoque nominibus brutos homines atque vitiorum onere laborantes insinuant, quandoquidem Hemor *asinus*, Sichem *labor* interpretatur.

Sed Sapientia, scilicet Christus foris prædicat, in plateis dat vocem suam, in capite turbarum clamitat, in foribus urbis profert verba sua dicens: *Utrouque parvuli diligitis infantiam, et stulti ea, quæ sibi sunt noxia, cupient, et imprudentes odibunt scientiam? Convertimini ad correptionem meam (Prov. I)*; et: *Venite ad me omnes, qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos. Tollite jugum meum super vos, et discite a me, quia mitis sum et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris: jugum enim meum suave est et onus meum leve (Matth. XI)*.

Et quidem, fratres, me æstimo lacrymosa jam vobis narratiuncula satisfacisse, quæ noverim, referendo, et si aliqua restent, quæ opusculo inserentur illi, quod ante aliquod tempus inceptum perficere vestra me affectio et hortatus impellit, et quia ipsum hoc opusculum, quo nunc colloquimur, ex Ecclesiaste principium habet, congrue ex eodem habebit et finem, quatenus non sine lacrymis audiamus dicentem: *Deum time et mandata ejus observa, hoc est enim omnis homo (Eccle. XII)*. Vere etenim ad hoc conditus est, atque per hoc ad verum esse perducitur omnis homo, si Deum timeat et mandata ejus observet. Nam in Proverbiis quoque sic habetur: *Custodi legem atque mandatum, et erit vita animæ tuæ et gratia faucibus tuis: tunc ambulabis fiducialiter in via tuâ, et pes tuus non impinget: si dormieris, non timebis, quiesces, et suavis erit somnus tuus (Prov. III)*. Æternis igitur redonat se timentes Noë verus ille ac singulariter justus, qui fortissimo passionis vino inebriatus mortis somno in cruce dormivit, et requiescens in sepulcro et soporatus accubuit ut leo et quasi læna, qui potenter dicere solus potuerit: *Potestatem habeo ponendi animam meam et iterum sumendi eam (Joan. X)*, quandoquidem evigilarit tertia die auctor vitæ, princeps fortitudinis, Christus Dominus, principalis suavitas, perennis et vera sanctorum requies. Amen.